

POSTANOWIENIE

Dnia 24 kwietnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Monika Koba (przewodniczący)

SSN Władysław Pawlak (sprawozdawca)

SSN Roman Trzaskowski

w sprawie ze skargi R.M.

o wznowienie postępowania zakończonych prawomocnym wyrokiem Sądu
Apelacyjnego w K. z dnia 29 marca 2017 r., sygn. akt I ACa [...] /16

w sprawie z powództwa R.M.

przeciwko J.B., J.H. i M.G.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 24 kwietnia 2018 r.,

zażalenia skarżącego na postanowienie Sądu Apelacyjnego w K.

z dnia 18 października 2017 r., sygn. akt I ACa [...] /17,

1. oddala zażalenie;

**2. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w K.
adwokat K.B.-F. wynagrodzenie w kwocie 1800 zł (jeden tysiąc
osiemset), powiększonej o stawkę podatku od towarów i usług,
tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z
urzędu w postępowaniu zażaleniowym.**

UZASADNIENIE

Powód R.M. domagał się wznowienia postępowania zakończonego wyrokiem Sądu Apelacyjnego w K. z dnia 29 marca 2017 r. (sygn. akt [...]16). W podstawie skargi powołał się na art. 401 pkt 2 k.p.c., gdyż jego zdaniem został pozbawiony możliwości działania w sprawie, która to niemożność nie ustała przed uprawomocnieniem się wyroku oraz na art. 403 § 2 k.p.c. z uwagi na wykrycie okoliczności faktycznych i środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których powód, z uwagi na pozbawienie go możliwości działania w toku postępowania, nie mógł skorzystać w poprzednim postępowaniu.

Pierwszą podstawę wznowienia wywodził z faktu niedoprowadzenia go na rozprawę apelacyjną z zakładu karnego i nieodroczenia rozprawy, pomimo, że jeden dzień przed terminem rozprawy poinformował Sąd, iż wszedł tuż przed tą rozprawą w posiadanie nowych dowodów i wnosił o odroczenie rozprawy celem ich przedłożenia.

Drugą podstawę skargi uzasadniał istnieniem: dokumentacji z akt postępowania karnego, które toczyło się przed Sądem Okręgowym w K., sygn. akt XXIII Ka [...]17, a w szczególności dowodu z odpisu prawomocnego wyroku wydanego w dniu 14 lipca 2017 r., którym uniewinniono powoda od zarzucanego mu przestępstwa oszustwa (pełnomocnik powoda wniósł o zwrócenie się przez Sąd o te akta); dokumentacji z akt postępowań karnych, które toczyły się przed Sądem Rejonowym w P., sygn. akt II K [...]15 i II K [...]13 oraz Sądem Rejonowym w M. II K [...]14, a w szczególności protokołów rozpraw przeprowadzonych w tych sprawach, protokołów przesłuchań świadków, przesłuchań powoda, protokołów zatrzymania, protokołów sporządzonych przez organy ścigania i sąd w tych sprawach, w tym protokołów zabezpieczenia, oględzin, a także informacji o stanie zdrowia powoda, ewentualnych wyroków (z uzasadnieniem) wydanych w tych sprawach oraz innych zebranych w toku postępowania materiałów dowodowych, przy czym pełnomocnik powoda oświadczył, że sprecyzuje wnioski dowodowe, po tym jak zapozna się z tymi aktami, które zostaną dołączone na wezwanie Sądu; informacji - po uprzednim, zwróceniu się przez Sąd orzekający do Prezesa Sądu Rejonowego w P., a zawierającej wskazanie, ilu sędziów podejmowało czynności wobec powoda, a w szczególności rozpoznawało wniosek o zastosowanie wobec niego tymczasowego aresztowania oraz ilu sędziów było wyznaczonych do tych

czynności i przebywało na terenie szpitala w P. w dniu 29 października lub 30 października 2014 r., a także zawierającej wskazanie, czy i ewentualnie kiedy te informacje zostały przekazane powodowi; nagrań rozmów przeprowadzonych przez powoda z pozwanymi oraz z osobami udzielającymi wywiadów prasowych i celem pozyskania tych dowodów wnosił o zobowiązanie dyrektora zakładu karnego, w którym w chwili zobowiązania powód będzie przebywał, do umożliwienia mu, pod nadzorem funkcjonariusza służby więziennej, skorzystania z telefonu powoda wraz z ładowarką zabezpieczonego w depozycie AŚ, bądź innego urządzenia mającego połączenie z internetem, celem pozyskania w/w materiału dowodowego; artykułów prasowych pochodzących z gazety[...]: nr [...] z dnia 4 listopada 2014 r. zt. „R.....” autorstwa M.G., a także w/w artykułu w formie wydruku ze strony internetowej wraz z komentarzami zamieszczonymi pod artykułem; nr [...] z dnia 27 stycznia 2015 r. zt. „J...” autorstwa J.B., a także w/w artykułu w formie wydruku ze strony internetowej wraz z komentarzami zamieszczonymi pod artykułem z nr [...] z dnia 8 lipca 2014 r. zt. „P...”, ze strony internetowej [www.\[...\].pl](http://www.[...].pl). zt. „Z....” z dnia 21 sierpnia 2012 r., „K...” z dnia 8 stycznia 2014 r., „J...z dnia 9 października 2013 r., „N....?” - zamieszczony w numerze[...]gazety z dnia 4 września 2012 r. wraz z komentarzami zamieszczonymi pod artykułem, z numeru z 15 kwietnia 2014 r. zt. „N...”, z numeru z dnia 11 marca 2014 r. zt. „K...”, podziękowania zamieszczonego w numerze 22 z dnia 19 listopada 2013 r. dla A.G. i A.D., z filmu z konferencji [...] w Sejmie ws. D.... zamieszczonego na stronie internetowej oraz artykułu z dnia 12 czerwca 2014 r. o treści „W...”(film)” oraz tego samego filmu umieszczonego na stronie internetowej.

Według skarżącego, celem powyższych dowodów jest ustalenie zasadności skargi o wznowienie postępowania, wykazania jej podstaw, a także celem wykazania, iż pozwani naruszyli prawo prasowe, nie dokonali weryfikacji pozyskanych materiałów, przedstawili fakty nierzetelnie i nieprawdziwie, piętnując i oczerniając powoda, a także celem wykazania, iż pozwani przedstawili dane umożliwiające weryfikację powoda przez brak nadzoru nad treścią komentarzy zamieszczonych pod artykułami na stronach internetowych oraz przez podanie danych osobowych powoda, nazwy firmy powoda i w ten sposób naruszyli jego dobra osobiste. Wskazał też, że w posiadanie artykułów prasowych wszedł dopiero

po rozmowie na terenie ZK w C. z pełnomocnikiem wyznaczonym do sporządzenia niniejszej skargi, tj. po dniu 23 czerwca 2017 r.

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Apelacyjny odrzucił skargę. Wyjaśnił, że wskazane przez powoda podstawy wznowienia nie istnieją. Powód nie został pozbawiony możliwości działania w sprawie, gdyż był reprezentowany na rozprawie apelacyjnej przez profesjonalnego pełnomocnika, tym bardziej, że wniosek powoda o odroczenie rozprawy nie wskazywał żadnego konkretnego dowodu, ani okoliczności faktycznych, jakie miałyby ów dowód potwierdzić. Jeśli chodzi o drugą podstawę wznowienia, to dowody z artykułów prasowych wskazanych w skardze pochodzą z lat 2013-2015, a dla przyjęcia, że dowodów tych na etapie wcześniejszego postępowania powód nie znał i nie mógł z nich skorzystać, nie mogą być wystarczające same zapewnienia powoda, że tak właśnie było. Przeszkody w przedstawieniu dowodów muszą być zobiektywizowane. Wszak, w toku postępowania w sprawie, której dotyczy skarga, powód korzystał z pomocy prawnej pełnomocnika z urzędu, z którym powód mógł współpracować.

W zażaleniu powód domaga się uchylenia powyższego orzeczenia w zakresie dotyczącym odrzucenia skargi, ewentualnie z przekazaniem w tym zakresie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w K. Zarzucił naruszenie prawa procesowego, tj. art. 401 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 399 § 1 k.p.c. w sytuacji, gdy skarżący został pozbawiony całkowicie możliwości obrony swoich praw w postępowaniu przed Sądem drugiej instancji, wyrażającej się brakiem umożliwienia mu zapoznania się z aktami sprawy przed rozpoznaniem środka zaskarżenia, mimo złożenia stosownego wniosku oraz wskutek niewydania zarządzenia o doprowadzeniu go na rozprawę apelacyjną, co skutkowało uniemożliwieniem mu złożenia nowych i istotnych dla rozstrzygnięcia wniosków dowodowych, o istnieniu których poinformował telefonicznie Sąd Apelacyjny w K. w przeddzień terminu rozprawy apelacyjnej, a także przez oddalenie wniosku o przesłuchanie skarżącego, pomimo istnienia konieczności dopuszczenia tego dowodu z uwagi na istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia, jak również przeprowadzenie w dniu 27 października 2014 r. rozprawy pomimo przeszkody uniemożliwiającej skarżącemu udział w niej, która to przeszkoda była Sądowi znana oraz przeprowadzenie istotnego postępowania dowodowego w postaci

przesłuchania świadków A.G., L.G. i P.K. oraz pozbawieniem skarżącego możliwości uczestniczenia w przesłuchaniu świadków w dniu 9 czerwca 2016 r.; art. 403 § 2 k.p.c. w zw. z art. 399 § 1 k.p.c. przez błędne uznanie, iż nie zachodzi wskazana przyczyna wznowienia w sytuacji, gdy skarżący w skardze o wznowienie wskazał, że wykrył nowe dowody i okoliczności, z których nie mógł skorzystać w toku poprzedniego postępowania i które mogły mieć wpływ na wynik sprawy oraz uprawdopodobnił okoliczności stwierdzające dopuszczalność wznowienia postępowania.; art. 410 § 1 k.p.c. przez jego zastosowanie i odrzucenie skargi o wznowienie postępowania jako nieopartej na ustawowej podstawie, a także naruszenie art. 410 § 2 k.p.c. przez niewezwanie skarżącego do uprawdopodobnienia okoliczności stwierdzających dopuszczalność wznowienia w sytuacji, w której Sąd w uzasadnieniu postanowienia wskazał na konieczność bliższego uzasadnienia twierdzeń zawartych w skardze.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. W świetle art. 410 § 1 k.p.c. dopuszczalność skargi o wznowienie postępowania zależy od oceny, czy przyczyna wznowienia, na której skarga została oparta, istnieje nie tylko formalnie - przez powołanie jej w skardze - lecz czy rzeczywiście występuje i jest uzasadniona (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2014 r., IV CZ 112/13, nie publ.). Zatem, przesłanka do odrzucenia skargi o wznowienie postępowania zachodzi także wtedy, gdy powołana w niej podstawa wznowienia została sformułowana w sposób odpowiadający ustawie, ale w rzeczywistości podstawa ta nie występuje (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 2013 r., III UZ 3/13, nie publ.). W związku z tym, badanie przesłanki oparcia skargi o wznowienie postępowania na ustawowej podstawie, obejmuje również ustalenie, czy podstawa wznowienia rzeczywiście istnieje (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2010 r., III CZ 18/10, nie publ.).

2. Nieważność postępowania z powodu pozbawienia możliwości działania (art. 379 pkt 5 k.p.c.) ma miejsce wówczas, gdy strona, na skutek wadliwości procesowych sądu lub strony przeciwnej nie mogła brać i nie brała udziału w postępowaniu lub jego istotnej części, jeżeli skutki tych wadliwości nie mogły być

usunięte w następnych rozprawach przed wydaniem w danej instancji wyroku (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 1974 r., II CR 155/74, OSPiKA 1975, nr 3, poz. 66, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2014 r., IV CZ 112/13, nie publ.).

W sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w K. z dnia 29 marca 2017 r., sygn. akt I ACa [...] /16 nie doszło do zarzucanej przez skarżącego nieważności postępowania, gdyż był on na rozprawie apelacyjnej w dniu 29 marca 2017 r. reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika. We wniosku z dnia 20 marca 2017 r., który wpłynął do Sądu następnego dnia, pełnomocnik z urzędu wnosił o doprowadzenie powoda na termin rozprawy apelacyjnej oraz udostępnienie mu akt sprawy (k. 827). Z kolei w dniu 28 marca 2017 r. powód zadzwonił do sekretariatu Wydziału Cywilnego Sądu drugiej instancji i poinformował, że od dwóch dni jest w posiadaniu nowych dowodów w postaci dysku i laptopa. W związku z tym wnosił o odroczenie rozprawy, by móc uzupełnić apelację o te dowody (k.889). Reprezentujący powoda pełnomocnik nie skonkretyzował na rozprawie apelacyjnej środków dowodowych, w posiadaniu których był jego mocodawca, ani - przede wszystkim - okoliczności, które podlegałyby wykazaniu tymi dowodami. W konsekwencji brak było podstaw do odroczenia rozprawy apelacyjnej.

Zgodnie z art. 401 pkt 2 k.p.c., można żądać wznowienia postępowania z powodu nieważności, jeżeli strona wskutek naruszenia przepisów prawa była pozbawiona możliwości działania, ale nie można żądać wznowienia, jeśli przed uprawomocnieniem się wyroku niemożność działania ustała.

W postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji w sprawie, której dotyczy skarga o wznowienie, powód był doprowadzany na rozprawy w dniach 16 kwietnia 2015 r. i 9 lipca 2015 r. (k. 418, 514), zaś postanowieniem z dnia 4 kwietnia 2016 r. Sąd pierwszej instancji ustanowił dla niego pełnomocnika z urzędu (k. 725), który reprezentował go na rozprawie w dniu 9 czerwca 2016 r. Dlatego nie może być mowy o pozbawieniu powoda możliwości obrony swoich praw, bowiem ewentualne nieprawidłowości przy przeprowadzeniu postępowania dowodowego na rozprawie w dniu 27 października 2014 r. mogły zostać usunięte, m.in. poprzez wniosek o powtórzenie postępowania dowodowego, ze wskazaniem okoliczności,

które nie zostały wyjaśnione tymi dowodami. Zgodnie z art. 241 k.c. sąd orzekający może zarządzić powtórzenie postępowania dowodowego.

3. Stosownie do art. 403 § 2 k.p.c. można również żądać wznowienia postępowania w razie późniejszego wykrycia takich okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu. Z powyższego przepisu wynika, że podstawą wznowienia nie może być każda nowa okoliczność, lecz tylko taka, która dotyczy przedmiotu sporu, istniała już w trakcie zakończonego postępowania i nie została wówczas przytoczona, gdyż była stronie nieznana i miała dla niej wtedy charakter nieujawnialny (por. uzasadnienie uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 1969 r., III PZP 63/68, OSNCP 1969, nr 12, poz. 208). Z kolei nowy środek dowodowy w znaczeniu tego przepisu, to dowody wykryte, a więc takie, które istniały już w czasie trwania prawomocnie zakończonego postępowania, z których strona nie mogła skorzystać, gdyż były dla niej nieznane i wówczas nieujawnione (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 1968 r., I Co 1/68, OSNCP 1969, nr 2, poz. 36). Niewiedza strony o środkach dowodowych musi wynikać z przyczyn obiektywnych, niezależnych od niej, a nie z zaniechania działania w trakcie postępowania (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 września 2007 r., I CZ 105/07 nie publ.). Innymi słowy, niewiedzę strony o ich istnieniu i niemożność wejścia w posiadanie tej wiedzy należy oceniać przy uwzględnieniu staranności przeciętnego uczestnika postępowania, należycie dbającego o swoje interesy. Do nowości nie zalicza się tych dowodów, które nie zostały przez stronę powołane na skutek opieszałości, zaniedbania, zapomnienia, czy błędnej oceny potrzeby ich powołania (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 czerwca 2017 r., IV CZ 34/17, nie publ.). Podstawą wznowienia nie może być środek dowodowy powstały dopiero po uprawomocnieniu się orzeczenia, którego dotyczy skarga o wznowienie postępowania (zob. uzasadnienie powołanej uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 1969 r.).

Pod wskazaną wyżej podstawę wznowienia nie podpada sytuacja, w której skarżący dopiero zamierza wskazać bliżej nieokreślone okoliczności faktyczne i środki dowodowe. Pełnomocnik skarżącego wnosił bowiem ogólnie o zarządzenie

przez Sąd orzekający dołączenia dokumentacji z akt postępowania karnego, które toczyło się przed Sądem Okręgowym w K., sygn. akt XXIII Ka [...] /17 oraz dokumentacji z akt postępowań karnych, które toczyły się przed Sądem Rejonowym w P., sygn. akt II K [...] /15 i II K [...] /13 oraz Sądem Rejonowym w M. II K [...] /14, a w szczególności z protokołów rozpraw przeprowadzonych w tych sprawach, protokołów przesłuchań świadków, przesłuchań powoda, protokołów zatrzymania, protokołów sporządzonych przez organy ścigania i sąd w tych sprawach, w tym protokołów zabezpieczenia, oględzin, a także informacji o stanie zdrowia powoda, ewentualnych wyroków (z uzasadnieniem) wydanych w tych sprawach oraz innych zebranych w toku postępowania materiałów dowodowych, przy czym pełnomocnik powoda miał sprecyzować wnioski dowodowe, po tym jak zapozna się z aktami, które zostaną dołączone na wezwanie Sądu.

Dowód z prawomocnego wyroku karnego w sprawie XXIII Ka [...] /17 powstał w dniu 14 lipca 2017 r., tj. po prawomocnym zakończeniu postępowania w sprawie, której dotyczy skarga i dlatego nie jest środkiem dowodowym w znaczeniu, o jakim mowa w art. 403 § 2 k.p.c.

Nagrania rozmów przeprowadzonych przez powoda z pozwanymi oraz z osobami udzielającymi wywiadów prasowych nie zostały przez powoda należycie sprecyzowane w skardze, jeśli chodzi o czas powstania tych dowodów. Jeśli bowiem rozmowy te miały miejsce w czasie prowadzenia postępowania w sprawie, której dotyczy skarga, to przecież powód, reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika mógł je wówczas zgłosić. Gdyby natomiast rozmowy te odbyły się już po zapadnięciu prawomocnego wyroku, to dowód ten nie spełniałby wymogów wynikających z tej ustawowej podstawy wznowienia.

Skarżący podstawą wznowienia objął również artykuły prasowe z gazety [...]: nr [...] z dnia 4 listopada 2014 r. zt. „R...” autorstwa M.G., a także w/w artykuł w formie wydruku ze strony internetowej wraz z komentarzami zamieszczonymi pod artykułem; z dnia 27 stycznia 2015 r. zt. „J...” autorstwa J.M., a także w/w artykuł w formie wydruku ze strony internetowej wraz z komentarzami zamieszczonymi pod artykułem; z dnia 8 lipca 2014 r. zt. „P...”, ze strony internetowej [www.\[...\].pl](http://www.[...].pl). zt. „Z...” z dnia 21 sierpnia 2012 r., „K...” z dnia 8 stycznia 2014 r., „J...” z dnia 9 października 2013 r., „N...” - zamieszczony w numerze [...] gazety z dnia 4 września

2012 r. wraz z komentarzami zamieszczonymi pod artykułem, z numeru z 15 kwietnia 2014 r. zt. „N...”, z numeru z dnia 11 marca 2014 r. zt. „K...”, podziękowania zamieszczonego w numerze [...] z dnia 19 listopada 2013 r. dla A.G. i A.D., z filmu z konferencji [...] w Sejmie ws. „D...” zamieszczonego na stronie internetowej oraz artykułu z dnia 12 czerwca 2014 r. zt.: „W...” (film)” oraz tego samego filmu umieszczonego na stronie internetowej.

Zważywszy na daty powstania wskazanych artykułów, mogły one zostać zgłoszone w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji w sprawie, której dotyczy skarga, tym bardziej, że powód nie wykazuje, iż istniały obiektywne przeszkody uniemożliwiające mu zgłoszenie ich w pozwie (chodzi o artykuły sprzed sierpnia 2013 r.) lub w toku procesu, jeszcze przed wyrokiem Sądu pierwszej instancji. Powód z pozwem w tamtej sprawie wystąpił w sierpniu 2013 r., w którym powołał się na wskazany także w skardze artykuł „N...”. Z uwagi na podstawę faktyczną powództwa w tamtej sprawie, powód miał wiedzę, iż pozwani jako dziennikarze lokalnej gazety piszą na temat jego działalności. Zresztą do odpowiedzi na pozew pozwani także załączyli szereg artykułów prasowych i internetowych, z których wynikało, że o działalności powoda piszą dziennikarze w innych miastach (k. 101 i n.). Nie było więc obiektywnych przeszkód, by powód względnie jego pełnomocnik z urzędu w tamtej sprawie sprawdzili, jakie artykuły prasowe na temat powoda ukazały się w gazecie [...] i w wydaniu internetowym do 2015 r. (najnowsze artykuły prasowe powołane w skardze pochodzą z 2015 r.) i zawnioskowanie ich do zakończenia postępowania przed Sądem drugiej instancji.

Wreszcie jeśli chodzi o dowód z informacji - po uprzednim, zwróceniu się do Prezesa Sądu Rejonowego w P.- zawierającej wskazanie, ilu sędziów podejmowało czynności wobec powoda a w szczególności rozpoznawało wnioski o zastosowanie wobec niego tymczasowego aresztowania oraz ilu sędziów było wyznaczonych do tych czynności i przebywało na terenie szpitala w P. w dniu 29 października lub 30 października 2014 r., a także zawierającej wskazanie, czy i ewentualnie kiedy te informacje zostały przekazane powodowi, to po pierwsze, jeśli powód nie wykazał, że nie mógł powołać dowodu z artykułu prasowego, z którym łączy konieczność zasięgnięcia powyższej informacji, to należy uznać, że również dowód z tej informacji mógł być zgłoszony w tamtym postępowaniu. Poza tym,

powód nie wykazuje jaki wpływ na wynik sprawy o ochronę dóbr osobistych miałby dowód z powyższej informacji.

W tym stanie rzeczy, Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c.

O wynagrodzeniu należnym pełnomocnikowi z urzędu orzeczono na podstawie art. 29 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o advokaturze (j.t.: Dz. U. 2017, poz. 2368, ze zm.) w zw. z § 4 ust. 1 i 3, § 8 pkt 6, § 16 ust. 2 pkt 2 oraz § 2 pkt. 1, § 3 i § 22 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. poz. 1714, ze zm.).

jw